

Svartbenta strandpiparen *Charadrius alexandrinus* i Skåne 1996 - 1998

The Kentish Plover Charadrius alexandrinus in Scania, South Sweden, 1996-1998

Paul Eric Jönsson

Meddelande nr 194 från Falsterbo Fågelstation

Sedan mitten av 1980-talet har den lilla skånska populationen av svartbent strandpipare saktat men säkert minskat i storlek och arten är idag snubblande nära att helt försvinna som svensk häckfågel (Jönsson 1989, 1995).

SkOF:s och WWF:s "Projekt Svartbent strandpipare" avslutades 1996, men uppföljningen av de kvarvarande fåglarna har fortsatt under 1997 och 1998. Här redovisas resultaten av de tre senaste årens häckningsstudier.

Bakgrund

Den svartbenta strandpiparen har alltid haft sin huvudsakliga svenska häckningsförekomst på sandstränder, kusthedar och strandängar i sydvästligaste Skåne, där beståndet sedan 1950-talet hållit sig på en förvånansvärt konstant nivå, mellan 10 och 20 par (Jönsson 1983). Sedan mitten av 1980-talet har dock populationen minskat successivt, främst på grund av en omfattande bopredation och påföljande dålig rekrytering av förstagångshäckare (Jönsson 1993, 1995). Under åren 1985-1996 drev Skånes Ornitologiska Förening, med stöd av Världsnaturfonden WWF, "Projekt Svartbent strandpipare" i syfte att bevaka och bevara det kvarvarande beståndet. Trots intensivt arbete under flera år med olika insatser för att förbättra häckningsvillkoren för arten i SV-Skåne, har antalet fåglar dock fortsatt att minska. Den genom ringmärkning påvisade starka kopplingen till bestånden vid Nordsjökusten (se Jönsson 1993, 1995) ledde slutligen fram till slutsatsen att inga åtgärder i Skåne ensamt kunde påverka beståndsutvecklingen i positiv riktning så länge arten fortsätter att minska i övriga Nordvästeuropa. Beslut togs därför hösten 1996 att avveckla "Projekt Svartbent

strandpipare" i Skåne och i huvudsak följa den fortsatta utvecklingen av arten inom ramen för de kustfågelinventeringar som numera årligen genomförs i sydvästra Skåne av Falsterbo Fågelstation (Jönsson 1992, Andell & Karlsson 1998).

Fältarbete och metoder

Liksom tidigare år inriktades arbetet 1996-98 huvudsakligen på att följa fåglarnas häckningsförehavanden i kärnområdet på Falsterbohalvön och i Foteviksområdet i SV Skåne. Under perioden 1 april - 15 juli gjordes regelbundna besök (minst 1 gång/vecka) på häcklokalerna, varvid alla observationer registrerades med avseende på antal, kön, ålder, färgringar, parkonstellationer, boplatssval, kullstorlek, kläckningsframgång, predation, störningar samt ungöverlevnad. Under 1997 och 1998 gjordes dock betydligt färre fältkontroller än tidigare år.

Häckande omärkta fåglar och samtliga påträffade kläckta ungar infångades och märktes med färgringar. Även en del äldre märkta fåglar infångades för utbyte av slitna färgringar. Vuxna fångades på bo med en enkel s.k. vadarmjärde. I samband med ringmärkningen insamlades

även biometriska data från de vuxna fåglarna.

På huvudlokalen, Ängsnäset, vidtogs 1996 en del åtgärder för att minska risken för bopredation; hela området inhägnades med elstängsel (mot räv). Dessutom utplacerades s.k. "anti-predatorburar" kring bona (se Jönsson 1993). Däremot gjordes ingen avspärning med elstängsel på Ängsnäset, varken 1997 eller 1998 (se nedan!).

Från slutet av maj till mitten av juli utförde personal från Falsterbo fågelstation alla tre åren nästintill daglig bevakning av området för att minska risken för störningar. Liksom tidigare år reglerades betesdriften i häckningsområdet på Ängsnäset i samråd mellan projektet, Länsstyrelsen och djurhållaren.

Populationsstorlek

Under åren 1996-98 minskade antalet gamla fåglar i populationen med ca 45 %, från 11 till 6 individer (fig. 1, tab. 1). Den negativa trenden har alltså fortsatt och sedan 1987 har antalet fåglar minskat med 84 %! De senaste årens minskning beror främst på att ingen nyrekrytering av egna ungfåglar skett sedan 1992. Endast två yngre skånskfödda fåglar har iakttagits under senare år, dock utan att häcka; en hane född på Vellinge ängar 1994 sågs på Ängsnäset och vid Nabben 1996 och 1997 och en hane född på Ängsnäset 1996 sågs tillfälligt på samma lokal den 19.6 1997. De övriga "nya" fåglar (två

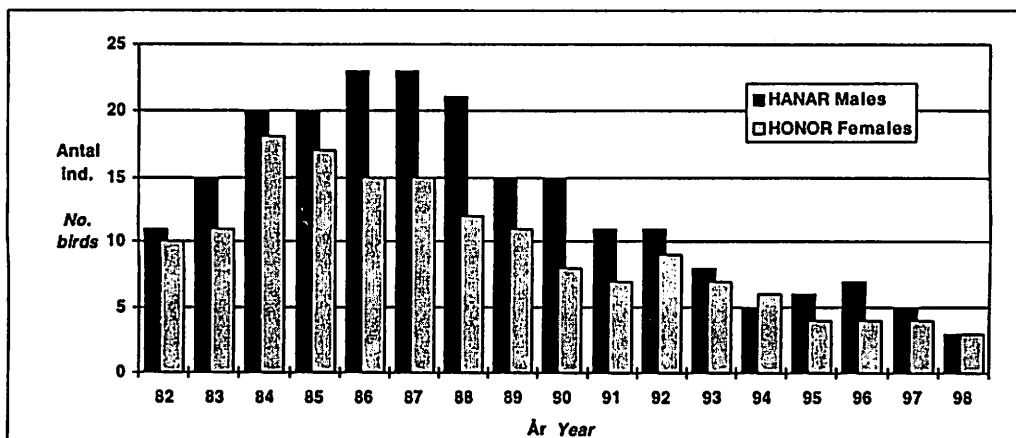
honor + två hanar) som tillkommit de senaste åren har utgjorts av omärkta individer av sannolikt tysk eller dansk härstamning. En hane med tyska färgringar (märkt av Rainer Schulz, Kiel) sågs därtill på Ängsnäset den 30.5 1996.

Utanför häckningsområdet i SV Skåne sågs enstaka fåglar 1996 vid Arlövs ängar, Stavsten och Löddesnäs (Green m.fl. 1997) och 1998 vid Sandön i Skälderviken (www.skof.se 1998).

Överlevnad och dödlighet hos vuxna fåglar

Överlevnaden hos gamla fåglar kan uppskattas utifrån frekvensen återvändande, ringmärkta individer från en häckningssäsong till nästa. Eftersom en del överlevande fåglar sannolikt inte återkommer eller blir identifierade, utgör denna "överlevnad" en minimisiffra. Åren 1996-1998 varierade återkomstfrekvensen mellan 45 % och 55 % (se tab. 1), vilket är klart lägre än genomsnittet för perioderna 1982-87: 84 %, 1988-91: 72 % och 1993-1995: 76 % (Jönsson 1995). Någon könsskillnad i återkomstfrekvens har inte noterats de senaste tre åren (i genomsnitt 50 % för både hanar och honor). Medeltalen för åren 1982-95 var ca 79 % för hanar och 76 % för honor (Jönsson 1995).

Den lägre återkomstfrekvensen kan naturligtvis återspegla en förhöjd dödlighet, vilket stöds av att en hög andel av fåglarna under

Figur 1. Populationsutveckling hos svartbent strandpipare i Skåne 1982-1998.
Development of the Scanian Kentish Plover-population in 1982-1998.

senare år varit relativt gamla; 5 av 11 fåglar 1996 var 10 år eller äldre. I början av maj 1996, mitt under ruvningen av en äggkull på Vellinge ängar, försvann också den hittills äldste av alla åldersbestämda svartbenta strandpipare i världen : "hane nr 8" (se Jönsson 1995). Denne "ärrade kämpe", föddes på Ängsnäset i maj 1979 och var således ganska precis 17 år gammal vid försvinnandet. Att vuxna strandpipare försvinner mitt under häckningen är mycket ovanligt och allt tyder på att "nr 8" fallit offer för ett rovdjur av något slag; kanske slutade han sina dagar som lunchmat åt den unga pilgrimsfalk som vid den här tiden ofta sågs jaga i Foteviken. Försvinnandet utlöste därtill ett högst oväntat beteende hos den övergivna honan, men mera därom senare!

Sannolikt beror dock också den låga återkomstfrekvensen på en minskad benägenhet hos vissa individer att återvända till förra årets häckplats. Speciellt efter störningsår är rörligheten stor hos svartbenta strandpipare (Stenzel m.fl. 1994).

Häckningar

Antalet häckande par har, liksom beståndet i stort, minskat successivt sedan mitten av 1980-talet och under åren 1996-1998 påträffades endast 2-4 par (se tab. 1). Mellan 1995 och 1996 skedde emellertid en intressant tyngdpunktsförskjutning i parfördelningen mellan de båda huvudlokalerna Ängsnäset och Vellinge ängar. Efter en flerårig minskning på Ängsnäset och en mindre men samtidigt ökning på Vellinge ängar, förändrades situationen radikalt 1996 då återigen flertalet fåglar häckade på Ängsnäset (se tab. 2). Sedan 1996 har arten f.ö. försvunnit helt från Vellinge ängar. Med tanke på artens vana att ofta byta häckningsplatser kan man förledas tro att fåglar från Vellinge ängar flyttat över till Ängsnäset, men så har i princip ej varit fallet; fåglarna på Vellinge ängar har försvunnit, samtidigt som nya fåglar etablerat sig på Ängsnäset. Enda undantaget var honan från det sista paret på Vellinge ängar som i juni 1996 hittades med en ny äggkull och okänd hane på Ängsnäset.

Tabell 1. Populations- och häckningsdata för svartbent strandpipare *Charadrius alexandrinus* i SV Skåne 1996-98. *Population and breeding data of the Kentish Plover in SW Scania, 1996-98.*

År Year:	1996	1997	1998
Antal obs. hanar (färgringmärkta) <i>No. observed males (colour-ringed)</i>	7 (6)	5 (5)	3 (2)
Antal obs. honor (färgringmärkta) <i>No. observed females (colour-ringed)</i>	4 (4)	4 (3)	3 (2)
Återkomstfrekvens, hanar - honor (%) <i>Return-rate, males - females (%)</i>	60 - 50	50 - 50	40 - 50
Datum för första obs. <i>Date of first observation</i>	1.4	1.4	5.4
Antal häckande par <i>No. breeding pairs</i>	3-4	3	2-3
Datum för första ägget <i>Date of first egg</i>	29.4	c. 25.4	26.4
Antal äggkullar (därav omläggningar) <i>No. egg-clutches (whereof replacements)</i>	6 (3)	4 (2)	2
Antal kläckta kullar <i>No. hatched clutches</i>	2	2	1
Antal kläckta ungar <i>No. hatched young</i>	6	5	3
Antal flygga ungar <i>No. fledged young</i>	3	4	3

Densvagt positiva utvecklingen på Ängsnäset tros ha samband med det tydligt minskade predationstryck som uppkommit på lokalen efter rävskabbens snabba utbredning på Falsterbonäset 1995-1997 (jfr. Andell 1998, Andell & Karlsson 1998). Under motsvarande tid har rävstammen återhämtat sig på fastlandet öster om Falsterbokanalerna efter ett skabbutbrott i slutet av 1980-talet (se Jönsson 1991) och ökad bopredation på vadare har registrerats både på Vellinge ängar och Lilla Hammars Näs (Karlsson & Malmhagen 1997, Andell 1998, egna obs.).

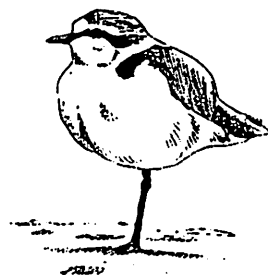
Intressant har också varit de häckningsförsök som under senare år gjorts på nygamla lokaler. I början av juni 1996 flyttade ett par från Ängsnäset efter två misslyckade kullar och lade en tredje äggkull på den nya sandreveln (Måkläppens förlängning) väster om Falsterbo Fyr. Kullen ruvades till kläckning den 30.6 men tyvärr försvann ungarna nästan omedelbart, troligen prederade av kråkor eller av det på fyren bofasta tornfalksparet, som ofta sågs jaga på sandreveln.

På motsvarande sätt flyttade 1997 ett par till Måkläppen (den nordöstra reveln) efter en misslyckad förstakull på Ängsnäset. Faktiskt var det samma hane som året innan, men med en annan hona, flyttade till fyrreveln! På Måkläppen kläcktes så småningom tre ungar, varav två blev flygga. Detta var den första konstaterade häckningen av svartbent strandpipare på Måkläppen sedan 1902 (Jönsson 1983)!

Häckningsstarten under åren 1996-1998 (tab. 1) var betydligt senare än genomsnittligt (jfr. Jönsson 1995, tab 1.), vilket möjligen kan förklaras av det kallare vårvädret, särskilt under 1996. Antalet lagda äggkullar samt antalet kläckta respektive flygga ungar under åren 1996-98 framgår av tab. 1. Av tabellen och av fig. 2 framgår att det relativa häckningsutfallet var ganska bra; antalet flygga ungar per vuxen fågel var 1997 faktiskt högre än någon gång tidigare under den nu 17-åriga observationsserien! Den sedan 1985 vackert stigande kurvan för relativ kläckningsfrekvens bröts emellertid bryskt under den aktuella treårsperioden (se fig. 2).

Trots frånvaron av räv, förekom boförluster alla tre åren på Ängsnäset. Kråkor befanns vara skyldiga i minst två fall. Den enda äggkullen på Vellinge ängar (1996) övergavs av honan sedan hanen försvunnit (se ovan!).

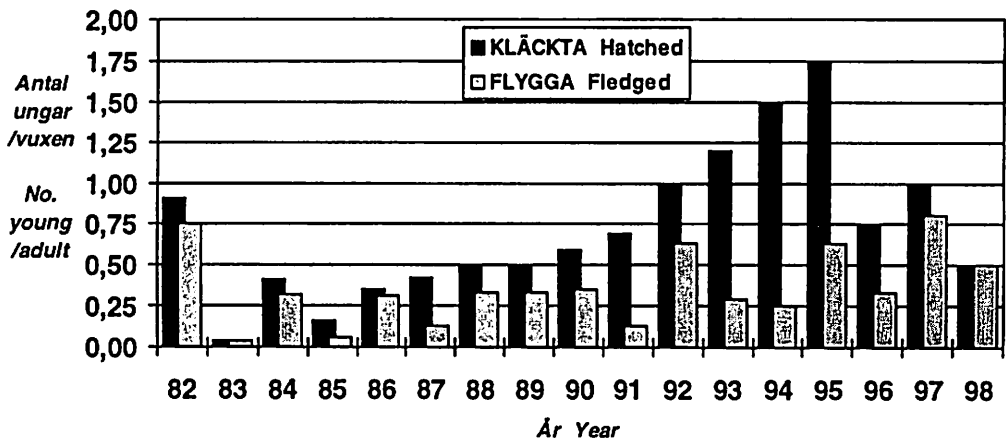
Ungöverlevnaden fram till flygg ålder var 1996 lägre (50%) än det tidigare genomsnittet på 63% för åren 1982-1992 (Jönsson 1995), men klart högre både 1997 (80%) och 1998 (100%). Detta är förvånande med tanke på det relativt kalla och regniga väder som rådde i slutet av maj och början av juni både 1997 och 1998.

Tabell 2. Fördelningen av häckande svartbenta strandpipare *Charadrius alexandrinus* (max. antal par) på fem häcklokaler i SV Skåne 1982-1998. Observera att enstaka par eller individer vissa år har påbörjat häckning på fler än en lokal, varför tabellen inte kan summeras!

The distribution of breeding Kentish Plovers (max. no. pairs) in five localities in SW Scania, 1982-1998. Note that single pairs or individuals in some years have initiated breeding in more than one locality. Thus, the total number of pairs in a given year can not be added from the table!

Lokal Locality	År Year	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98
Ängsnäset		10	10	14	14	11	9	8	7	7	6	6	5	1	1	3	3	3
Vellinge ängar		-	-	2	2	1	2	2	2	4	4	3	3	3	3	1	-	-
Skanörs revlar		-	1	1	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Flommen-Fyren		-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Måkläppen		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-

Figur 2. Ungproduktion hos svartbent strandpipare *Charadrius alexandrinus* i Skåne 1982-1998.
Production of young in the Kentish Plover in Scania, 1982-1998.

Kontroller av ringmärkta fåglar

Sedan 1981 har totalt 189 svartbenta strandpipare ringmärkts i sydvästra Skåne. Förutom den sedvanliga metallringen med Ringmärkningscentralens löpnummer har samtliga fåglar även försetts med färgade plastringar. Märkombinationen för de skånska strandpiparna är: en metallring på ena benet och två färg-ringar (över resp. under tarsalleden) på det andra. Färgerna som använts är mörkröd, skär, orange, gul, vit, ljusblå, mörkblå, ljusgrön och mörkgrön.

Av de totalt 46 vuxna och 143 unga fåglar som märkts har, t.o.m. 1998, 40 respektive 52 fåglar återfunnits efter minst ett år eller minst 10 km från märkplatsen (tab.3). Detta motsvarar 87 % av de vuxna och 36 % av ungarna. Av de 40 återfunna vuxenmärkta fåglarna har samtliga kontrollerats minst en gång i SV-Skåne, medan motsvarande siffra för de unga är 36 av 52 (71 %).

Under 1996-1998 gjordes flera högintressanta kontroller av färgmärkta skånska svartbenta strandpipare, både i och utanför Skåne. Här följer några exempel:

Hane J 59 (3358260) Märkt som unge på Vellinge ängar 1988-06-07.

1996-04-15: observerad häckande i Beltringharder Koog, Husum, Tyskland (Klaus Günther).

1996-07-22: observerad rastande vid Westerhever, Eiderstedt, Tyskland (Klaus Günther).

Kontrollerades häckande på samma plats redan 1993 (se foto sid. 208 i Jönsson 1995!) och troligen 1994. Inga obsar gjordes i Tyskland 1995, då han däremot sågs tillfälligt på Ängsnäset den 21.6!

Hane J 63 (3358362). Märkt som unge på Vellinge ängar 1989-05-18.

1996: häckade först med hona 20 på Ängsnäset, men misslyckades där med två kullar. Paret flyttade därefter till Falsterbo fyr och ruvade fram tre ungar som dock förvann omgående.

1997: häckade först på Ängsnäset med hona J 11 men misslyckades med förstakullen och paret flyttade därefter till Måkläppen och lade en sen andrakull som kläcktes ca 1.8.

1998: häckade framgångsrikt med hona 17 på Ängsnäset.

Den här hanen häckade först 1992 med hona J 71 på Ängsnäset. Året därpå, 1993, häckade han på samma plats men nu med hona 17. Förstakullen misslyckades dock och i början av juni påträffades samma par häckande i Beltringharder Koog i Tyskland (se Jönsson 1995). Innan han lämnade Skåne hade han hunnit para sig med hona J 44 som han dock övergav efter en veckas ruvning. Både 1994 och 1995 sågs han i Beltringharder Koog och häckade förmodligen där med hona 17, i alla fall 1994.

Tabell 3. Ringmärkta och återfunna färgmärkta svartbenta strandpipare *Charadrius alexandrinus* från SV Skåne 1981-98. Obs! Vissa har kontrollerats i två eller flera områden.

Ringed and recovered colour-ringed Kentish Plovers from SW Scania, 1981-98. NB! Some birds have been reported from more than one area.

	Adulta hanar	Adulta honor	Ungar	Totalt
Antal märkta	26	20	143	189
<i>Total no. ringed</i>				
Totalt antal återfunna (%)	23	17	52	92
<i>Total no. recovered (%)</i>	(89 %)	(85 %)	(36 %)	(49 %)

Antal kontrollerade i:

No. controlled in:

SV Skåne SW Scania	23	17	36	76
Övriga Skåne Rest of Scania	-	-	1	1
Halland Halland, SW Sweden	-	-	4	4
Öland Öland, SE Sweden	-	-	2	2
Hälsingland Hälsingland, E C Sweden	-	-	1	1
Ö Sjælland E Zealand, Denmark	5	4	7	16
SV Danmark SW Denmark	-	-	3	3
Schleswig-Holstein NW Germany	3	1	19	23
Niedersachsen NW Germany	1	1	-	2
NV Frankrike NW France	-	-	1	1
NÖ Spanien NE Spain	-	-	1	1

Hona J 39 (3354644). Märkt som unge på Ängsnäset 1986-06-19.

1996-04-30: häckade för tredje året i rad med hane 8 på Vellinge ängar men övergav boet sedan hanen försvunnit omkring 5.5. Sedd sista gången vid boet den 8.5 vid 19-tiden på kvällen.

1996-05-16: observerad på morgonen vid Bua strand i norra Halland (Mikael Larsson).

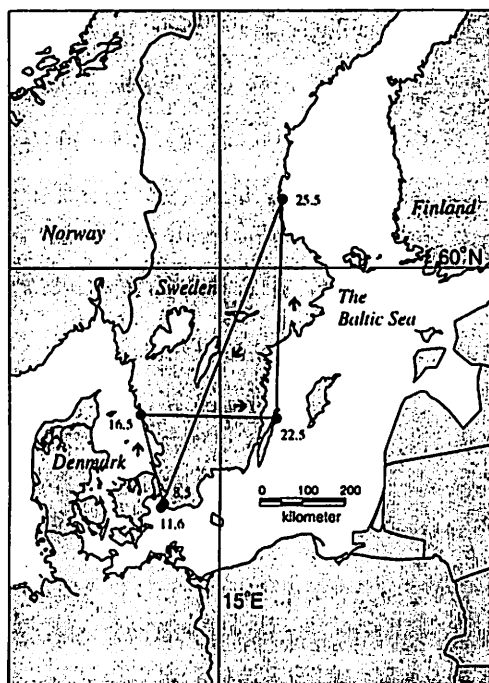
1996-05-22: observerad på morgonen vid Högby hamn på NÖ Öland (Anders Larsson).

1996-05-25: observerad vid Stenö orn, S Söderhamn, Hälsingland (Göran Bridén).

1996-06-20: funnen ruvande på veckogammal äggkull på Ängsnäset. Kullen rövad 22.6. Maken okänd.

Figur 3. Karta visande honan "J 39":s förflyttningar mellan 1996-05-08 och 1996-06-11. Totalt tillryggalagd flygstrecka (fågelvägen) = 1600 km.

Map showing the movements in 1996 of female Kentish Plover "J 39" between 5 May, when she deserted a first clutch at Vellinge ängar, and 11 June, when she initiated a second clutch at Ängsnäset, 10 km to the south. Total distance covered in c. 34 days was minimum 1600 km.

Juvenil J 138 (3370728). Märkt som unge på Ängsnäset 1996-05-25.

1996-07-15: observerad tillsammans med två adulta fåglar vid Lödösnäs, Bjärred (Daniel Melchert).

1996-07-17: observerad på Aflandshage, Amager, Danmark (Preben Berg).

Ej iakttagen senare.

Utöver dessa fåglar har ytterligare ett tiotal observationer gjorts under sensommarens ruggningsuppehåll i det nordtyska Vadehavet, främst kring Eiderstedthalvön (Rainer Schulz m.fl.). De givna exemplen visar med all önskvärd tydlighet att den svartbenta strandpiparen är en mycket flexibel och rörlig art som kan utnyttja de för tillfället bästa möjligheterna inom ett stort geografiskt område, men de demonstrerar också på ett utomordentligt sätt färgringmärkningens effektivitet och möjligheter!

Har den svartbenta strandpiparen en chans att överleva som svensk häckfågel?

Med endast två reproducerande par 1998, en fortsatt svag reproduktion och klart försämrade vinteröverlevnad (återkomstfrekvens) ser det

onekligen mörkt ut för den svartbenta strandpiparens fortsatta existens i landet. Det samlade nordvästeuropeiska beståndet, dit de skånska fåglarna måste räknas, uppgår idag endast till drygt 1000-talet par, varav ca 600 par i Tyskland (Schleswig-Holstein och Niedersachsen), ca 350 par i Nederländerna (de flesta i Rhendeltat) och vardera ca 50 par i Danmark (Rømø och Fanø) och Belgien (Halterlein & Südbeck 1996, Meininger & Arts 1997, O. Thorup i brev). Under 1990-talet har utvecklingen varit fortsatt negativ i Nederländerna (Meininger & Arts 1997), medan en viss återhämtning skett i Schleswig-Holstein, där anläggandet av den stora invallningen Beltringharder Koog i Vadehavet vid Husum, temporärt innebar ett kraftigt uppsving för arten (Hötter & Kölsch 1993). Igenväxningen på de tidigare tidvattenbankarna i Beltringharder Koog har dock satt fart och området är inte längre lämpligt som häckningsmiljö för strandpiparna (R. Schulz, i brev). Sannolikt har en del tyska fåglar utvandrat till den danska delen av Vadehavet där antalet par nästan fördubblats under de senaste åren (O. Thorup i brev). I Skåne har som redan nämnts ett par tyskmärkta fåglar kontrollerats på Ängsnäset och två av tre utvandrade "skåningar" har

Hane nr 8 på Vellinge ängar, maj 1990. Foto: Jan Elmélid/N

Den märkliga rundtur som hona J 39 företog under tiden mellan den 8.5, då hon övergav förstakullen på Vellinge ängar till den 11.6 (ca) då hon påbörjade en andrakull på Ängsnäset, förefaller egentligen helt osannolik. Hade nu inte de tre observatörerna givit så goda beskrivningar av fågeln och dess färgringar, och hade inte den svartbenta strandpiparen varit en så pass sällsynt och påpassad fågel i Sverige, hade man varit benägen att avskriva rapporterna som felavläsningar. Allt tyder dock på att observationerna är riktiga och att hona J 39 verkligen flög på en "Sverigeturné" innan hon återkom till SV-Skåne (se fig. 3)! Frågan är då varför hon gjorde denna långa och säkert energikrävande flygning. Det till synes naturliga att göra i den situation när hennes partner försvunnit, vore att uppsöka närmaste lediga hane, t.ex. på Ängsnäset eller i någon av de individrikare kolonierna i Tyskland, längs den normala flyttningssvägen mot sydväst. Tvärtom flyger hon alltså långt norrut till områden som inte hyser några artfränder. Helt slumpmässigt verkar dock inte valet av rastplatser ha varit; alla tre lokalerna var sandiga, näringsrika stränder som rent teoretiskt skulle kunna passa som häckningsplatser; faktum är att både norra Halland och nordöstra Öland hyst arten som häckfågel under någon period de senaste 100 åren (Jönsson 1983). I Hälsingland finns dock tidigare bara två fynd av svartbent strandpipare: minst två olika fåglar sågs vid Stenö (!) den 15-29.5 1979 (Risberg 1980).

Det är sedan tidigare välkänt att svartbenta strandpipare kan företa långa förflyttningar mellan olika häckningsförsök, både inom och mellan säsongerna. Székely (1993) fann att fem av elva andrakullar (ersättningskullar) i Ungern påbörjades på lokaler som låg i genomsnitt 12 km från den första lokalen och en hona observerades under samma säsong på två lokaler som låg 170 km ifrån varandra. I västra USA fann Stenzel m.fl. (1994) att ca 41 % av honorna och 17 % av hanarna bytte häcklokal minst en gång under en femårsperiod: från huvudlokalen var medelspridningsavståndet för honor 145 km mot norr och 180 km mot söder, för hanar 175 km mot norr och 170 km mot söder. Det längsta avståndet mellan två lokaler inom en säsong uppmättes för en hona som förflyttade sig 1140

km norrut från en häckningsplats till en annan (Stenzel m.fl. 1994).

Den resulterande förflyttningen för hona J39 blev till slut bara ca 10 km (från Vellinge ängar till Ängsnäset), men det faktiska avstånd som hon tillryggalade mellan de båda häcklokalerna uppgick till minst 1600 km! I sanning en imponerande prestation!

Hona 17 (3258460). Märkt som adult hona (3K+) på Ängsnäset 1985-05-24.

1996-04-13: observerad vid Westerhever, Eiderstedt, Tyskland (Klaus Günther).

1996-05-11: observerad, troligen häckande, på Rømø, SV Jylland (Ole Thorup).

1997: ej iakttagen.

1998: häckade framgångsrikt med hane J 63 på Ängsnäset!

Hona 17 häckade 1987-1989 med hane 18 på Ängsnäset och med en okänd hane på Flommenstranden 1989 (andrakull). Häckade åter på Ängsnäset 1990 med hane 12, men sågs 1991 endast tillfälligt utan att häcka. Häckade 1992 på Ängsnäset med hane J 14 och 1993 med hane J 63. Flyttade samma år med honom och häckade i Tyskland (se ovan!), liksom 1994. Sågs ej alls 1995.

Hona J 54 (3354293). Märkt som unge på Vellinge ängar 1988-05-16.

1995-03-22: observerad vid Punta de la Banya, Tarragona, NÖ Spanien (Jordi Figuerola)

1996-05-22: observerad vid Getterön, Halland (K.G. Hammarlund).

Tidigare endast sedd helt tillfälligt på Ängsnäset 1989.

Hane J 80 (3370504). Märkt som unge på Vellinge ängar 1992-05-14.

1996-06-06: funnen häckande (fotograferad) i Baie-de-Somme, NV Frankrike (Jean-Claude Robert)

Ena färgringen ej säkert avläst, men andra alternativ är långt mindre troliga. Ej iakttagen i Skåne. Avståndet mellan födelseplatsen och fyndlokalen är ca 950 km.

Hane J 127 (3370586). Märkt som unge på Ängsnäset 1994-06-10.

1996-05-30: observerad på morgonen vid Ölands södra udde (Krister Rådne)

Ej iakttagen förr eller senare.

återvänt efter ett par säsonger i Tyskland. Det sensationella häckningsförsöket vid Uttersos i Halland 1997 (Tyrberg 1998), kan möjligen också härledas från utvecklingen i Vadehavet, men i stort har spridningen därifrån till Sverige hittills varit mycket måttlig.

Såvida det inte sker en mera kraftfull invandring av tysk-danska strandpipare, borde det rimligen inte finnas mycket hopp för arten som skånsk häckfågel. Men osvuret är som alltid bäst; den svartbenta strandpiparen har överlevt länge på en mycket låg nivå och arten har visat sig ha en god förmåga att utnyttja nya möjligheter när dessa bjuds. Den dynamiska kusten kring Falsterbohalvön erbjuder som bekant ständigt nya häckningsmiljöer; Måkläppens spännande transformering med nya revlar i norr och den snart instängda lagunen söder om Skanörs ljunger borde kunna locka fler strandpipare att bosätta sig där. Och vem vet, kanske kan den nya räv- och vegetationsfria ön i Öresund, Peberholm, bli en språngbräda för en återkolonisation av svartbenta strandpipare till den skånska västkusten?

Under tiden gäller det att fortsätta de aktiva åtgärderna med skydd och skötsel av de viktiga kustlokaler i SV-Skåne. En fortsatt god beteshävd av strandängarna i Foteviken, på Ljungen och Flommen är en grundförutsättning för att bra bestånd av många känsliga kustfåglar skall kunna existera. Kan man därutöver komma tillrätta med den tidvis svåra bopredationen, då finns möjligheter för såväl svartbenta strandpipare som kärrsnäppor och andra utsatta arter att överleva i Skåne!

Tack!

till Per Andell, Lennart Karlsson, Nils Kjellén, Björn Malmhagen och Lars Råberg för kompletterande observationer på häcklokalerna; till Preben Berg, Göran Bridén, Jordi Figuerola, Klaus Günther, K. G. Hammarlund, Anders Larsson, Mikael Larsson, Daniel Melchert, Jean-Claude Robert, Krister Rådne, Rainer Schulz, Barbara Strauss och Ole Thorup för värdefulla rapporter om färgmärkta strandpipare utanför häckningsområdet; till Lars Knutsson (Länsstyrelsen), Lennart Askman och Bengt Råhk (Skogsvårdsstyrelsen) för gott samarbete kring skötseln av Ängsnäset; till

Vellinge strandmarksägare för visad hänsyn på Vellinge ängar; till Världsnaturfonden WWF för ekonomiskt stöd och till Leif Hansson (SkOF) för hjälp med administration av projektmedel.

Referenser

- Andell, P. 1998. *Inventering och övervakning av känsliga fågelområden och hotade kustfåglar i Vellinge kommun. Verksamhetsrapport 1998*. SkOF, 16 sid. (stencil).
- Andell, P. & Karlsson, L. 1998. *Inventering av häckande kustfåglar i anslutning till det marina naturreservatet Falsterbohalvöns havsområde*. Falsterbo Fågelstation, 32 sid. (stencil).
- Green, M., Larsson, H., Malmhagen, B., Ottvall, R., Rellmar, M., Råberg, L. & Segergren, J. 1997. Fåglar i Skåne 1997. - *Anser*, Suppl. 40.
- Hälterlein, B. & Südbeck, P. 1996. Brutbestands-Monitoring von Küstenvögeln an der deutschen Nordseeküste. - *Vogelwelt* 117: 277-285.
- Hötter, H. & Kölsch, G. 1993. Die Vogelwelt der Beltringharde Kooges. - *Corax* Band 15, Sonderheft. 145 sid.
- Jönsson, P.E. 1983. Svartbenta strandpiparen *Charadrius alexandrinus* i Sverige - historik, nuvarande förekomst och häckningsbiologi. - *Anser* 22:209-230.
- Jönsson, P. E. 1989. Svartbenta strandpiparen *Charadrius alexandrinus* i Skåne 1989 - en projektrapport. - *Anser* 28:251-258.
- Jönsson, P. E. 1991. Svartbenta strandpiparen *Charadrius alexandrinus* i Skåne 1990 - en projektrapport. - *Anser* 30:41-50.
- Jönsson, P. E. 1992. Häckfågelfaunan i fem fågelskyddsområden i sydvästra Skåne, 1988-1992. - *Anser* 31:251-262.
- Jönsson, P.E. 1993. Projekt Svartbent strandpipare - årsrapport 1992. - *Anser* 32:29-34.
- Jönsson, P. E. 1995. Svartbenta strandpiparen *Charadrius alexandrinus* i Skåne 1993-1995 - en projektrapport. - *Anser* 34:203-213.
- Karlsson, L. & Malmhagen, B. 1997. *Inventering och övervakning av känsliga fågelområden och hotade kustfåglar i Vellinge kommun. Verksamhetsrapport 1997*. SkOF, 15 sid. (stencil).

- Meininger, P. L. & Arts, F. A. 1997. De Strandplevier *Charadrius alexandrinus* als broedvogel in Nederland in de 20e eeuw. – *Limosa* 70:41-60.
- Risberg, L. 1980. Fågelrapport för 1979. – *Vår Fågelvärld* 39:291-314.
- Stenzel, L. E., Warriner, J. C., Warriner, J. S., Wilson, K. S., Bidstrup, F. C. & Page, G. W. 1994. Long-distance breeding dispersal of snowy plovers in western North America. – *J. Anim. Ecol.* 63:887-902.
- Székely, T. 1996. Brood desertion in Kentish Plover *Charadrius alexandrinus*: an experimental test of parental quality and remating opportunities. – *Ibis* 138:749-755.
- Tyrberg, T. 1998. Fågelrapport för 1997. I: Bentz, P.-G. & Wirdheim, A. (red.), *Fågelåret 1993. - Vår Fågelvärld*, supplement nr 30 (sid 89-139).
- www.skof.se 1998. SkOF:s internethemsida *Vågelobsar*

Summary

The Kentish Plover is today one of the most endangered breeding bird species in Sweden. In 1998 only two breeding pairs were found at the traditional locality, Ängsnäset near Falsterbo in southwesternmost Scania. The small population has been studied in detail since 1982 and during 1985-1996 as part of a conservation project organised by the Scanian Ornithological Society (SkOF) and the World Wide Fund for Nature (WWF). Since 1987 the population has decreased by 84% (see fig. 1), mainly due to low reproductive output and poor recruitment of young birds. Return-rates of adult birds dropped in 1996-98 to an average of 50%, compared to 75-80% in the years 1982-95.

Local shifts in breeding between the two main localities, Ängsnäset and Vellinge ängar (see tab. 2), were thought to be a response to the shifting predation pressure from Red Foxes *Vulpes vulpes* after geographically different outbreaks of sarcoptic mange.

Colour-ringing of almost all birds in the population between 1981 and 1998, has revealed some very interesting recoveries, including what is probably the oldest known Kentish Plover in the world; male "nr 8", born in May 1979, was close to 17 years old when he disappeared from his female during incubation in May 1996. Other recoveries have proved the close links between the rather isolated Swedish population and the larger population in the German/ Danish Wadden Sea. At least three Swedish birds have been found breeding also in Germany, and two birds (a male and a female) have since returned to breed once more in Sweden.

A remarkable dispersal was recorded by observations of the colour-ringed female "J 39", who deserted her first clutch at Vellinge ängar on 8 May 1996 (after the disappearance of her mate, "nr 8") and then was sighted at three different places in south and east-central Sweden between 16 May and 25 May, before found again incubating a second clutch at Ängsnäset on 20 June! The total distance covered by this bird was a minimum of 1600 km in c. 34 days!

The future for the Kentish Plover as a breeding bird in Sweden looks very bleak, unless a larger influx of birds from the Wadden Sea occurs. Some indices that this may happen have been seen in the last years and with the positive development of the potential breeding areas in SW Scania (better managed reserves and new sandy islets), there may still be some hope for the next millennium.

Paul Eric Jönsson, Rudeboksvägen 223,
226 55 Lund. paulerik.jonsson@telia.com

